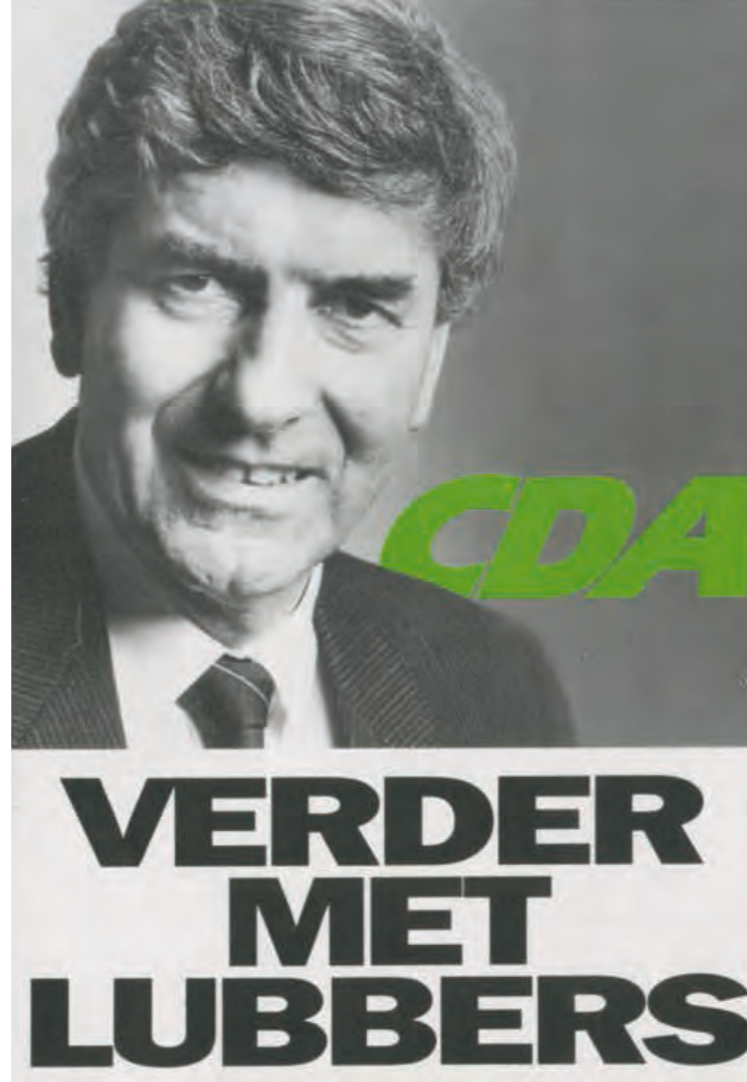

Het Christen Democratisch Affiche

Als gevolg van de invoering van het algemeen kiesrecht in 1917, weliswaar toen enkel geldend voor mannen vanaf 25 jaar, en de afschaffing van het districtenstelsel, veranderde het karakter van verkiezingen ingrijpend; voortaan telde elke stem. Om alle kiezers te mobiliseren gingen politieke partijen zich beter organiseren en nieuwe vormen van propaganda ontwikkelen. Vanaf de verkiezingen van 1918 is daarom bij veel partijen een massamedium bij uitstek te zien: het verkiezingsaffiche.

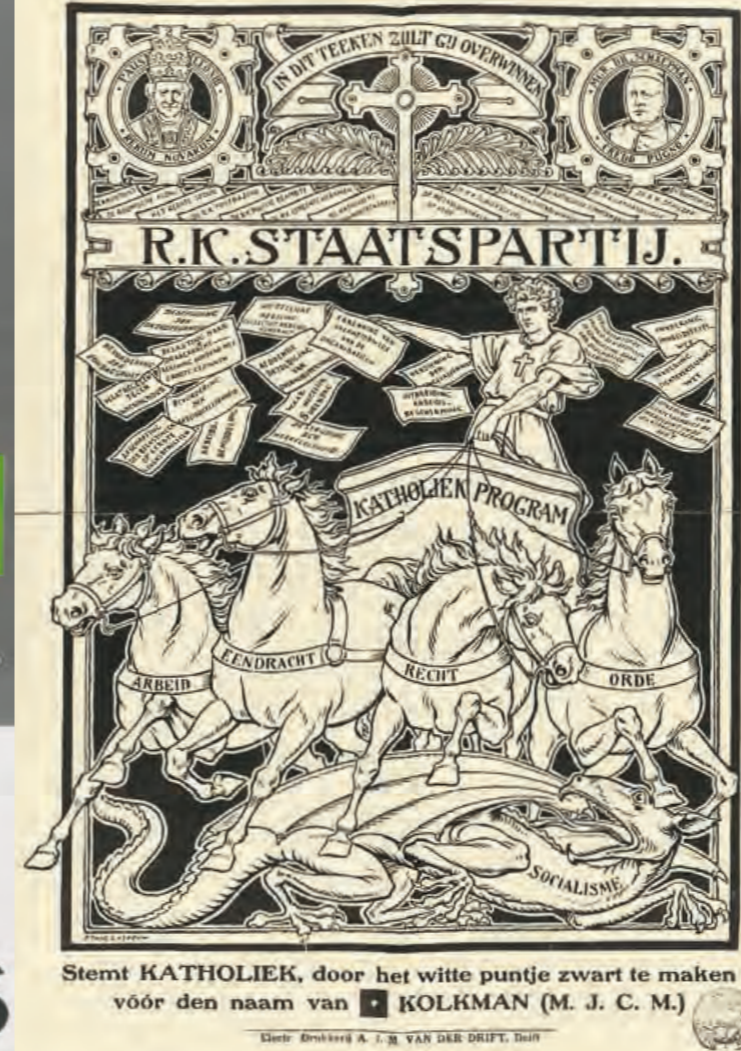
In het boek *Het Christen Democratisch Affiche* beschrijven Gerrit Voerman en Maaïke Kamps de ontwikkeling van de landelijke verkiezingsaffiches van het CDA en zijn voorgangers, van 1918 tot en met 2012.

Tekst Maaïke Kamps en Gerrit Voerman
(i.s.m. Marcel Migo)

Van de Tweede Kamerverkiezingen van 1918 beschikken we enkel nog over de poster van de Rooms-Katholieke Staats Partij (RKSP), althans waar het de voorlopers van het CDA betreft. Het is een affiche dat, als je er met moderne ogen naar kijkt, verbazing oproept. Wat staat erop? is eigenlijk geen goede vraag. Wat staat er niet op? kun je beter vragen.

De poster is niet gekleurd, in tegenstelling tot opvallend fel gekleurde posters uit dezelfde campagne van de socialisten en de liberalen. Het ontwerp was van Frans Lazarom, tekenleraar en illustrator van kinderboeken. Op de poster zien we hoe de strijder van de RKSP de draak van het socialisme vermorzelt. *Negative campaigning* blijkt dus iets van alle tijden! Linksboven op het affiche staat paus Leo XIII afgebeeld, met een verwijzing naar zijn encycliek Rerum Novarum. Rechtsboven staat de sociaal-voortuitstrevende Schaepman. Het plakkaat was gericht op de katholieke arbeider, die voor het eerst zijn stem mocht uitbrengen: transportarbeiders, spoor- en tramwegpersoneel, metaalbewerker, slagersgezellen, schilders, landarbeiders en velen meer, zo maakte de rij titels van bladen van allerlei katholieke beroepsorganisa-

ties duidelijk. In de periode tot de Tweede Wereldoorlog profileerden de confessionele partijen zich vooral op ideologisch vlak. Uitzondering hierop was de ARP die in het Interbellum bij herhaling campagne voerde met affiches met daarop afbeeldingen van haar lijsttrekker Hendrik Colijn, geportretteerd als staatsman of als stuurman van het 'schip van staat'. Colijn stond in naam negen keer op een AR-affiche afgebeeld, waarvan vijf keer ook met zijn hoofd. De CHU en KVP (de opvolger van de RKSP) gingen pas in de jaren zeventig over op dergelijke affiches.

Rode draad

In het boek beschrijven de auteurs de ontwikkelingen die de affiches in de afgelopen honderd jaar hebben doorgemaakt. Ze bespreken ze binnen de context van de betreffende verkiezingscampagnes.

Een rode draad in het boek is de samenwerking tussen de drie confessionele partijen, die later opgingen in het CDA. Lange tijd waren de verhoudingen op z'n zachtst gezegd complex. Het antikatholicisme in met name de CHU heeft heel lang standgehouden.

Tegelijkertijd werd er wel degelijk samengewerkt, zelfs al vanaf het einde van de negentiende eeuw. Zo steunden de Anti-Revolutionaire kiesverenigingen via advertenties de kandidatuur van katholieke Kamerkandidaten.

‘Een rode draad in het boek is de samenwerking tussen de drie confessionele partijen, die later opgingen in het CDA’

Dit gebeurde echter niet alleen uit een besef en gevoel van onderlinge verbondenheid, maar ook omdat alle >>

>> alternatieven 'erger' waren, aanvankelijk de liberalen en later ook de socialisten.

In de naoorlogse jaren veranderden de affiches sterk. De hoeveelheid tekst nam af en partijen gingen zich minder afzetten tegen andere ideologieën. Vanaf de jaren zeventig raakte ook het meervoudig lijsttrekkerschap uit de tijd en kwam die ene lijsttrekker, die dankzij de opkomst van de televisie zijn bekendheid snel kon uitbouwen, meer centraal te staan.

Toekomst

Het verkiezingsaffiche heeft tegenwoordig minder betekenis dan pakweg een halve eeuw geleden. De oplages zijn flink verminderd. Ter illustratie: de CDA-poster met Van Agt uit 1977 kende nog een oplage van 345.000 exemplaren.

Steeds minder mensen hangen een verkiezingsposter voor het raam. En op straat, op speciaal door de gemeente aangewezen plekken, vallen ze steeds moeilijker op. De concurrentie met allerlei reclame-uitingen in de openbare ruimte is enorm toegenomen.

'De concurrentie met allerlei reclame-uitingen in de openbare ruimte is enorm toegenomen'

Maar helemaal verdwijnen zullen de affiches voorlopig niet. Daarvoor hebben ze toch nog steeds te veel voordelen. Zo zijn ze relatief goedkoop, makkelijk te verspreiden en bieden ze de mogelijkheid om de kern van een campagne in een beeld met eventueel een slogan te vangen. Ongetwijfeld zullen de papieren versies deels vervangen worden door digitale, en ongetwijfeld zal dat de vormgeving gaan beïnvloeden. Al in de jaren tachtig gingen er stemmen op om te stoppen met verkiezingsaffiches. Maar geen enkele partij achtte het blijkbaar verstandig daarmee de eerste te zijn. ●

Maaïke Kamps is verbonden aan het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Ze studeerde Algemene Cultuurwetenschappen aan de Universiteit van Tilburg.

Gerrit Voerman is hoofd van het Documentatiecentrum voor Nederlandse politieke partijen van de Rijksuniversiteit Groningen. Tevens is hij hoogleraar ontwikkeling en functioneren van het Nederlandse en Europese partijstelsel.

Maaïke Kamps en Gerrit Voerman: Het Christen Democratisch Affiche. Amsterdam: Uitgeverij Boom.

ISBN: 9789089535221, € 19,90
Verkrijgbaar vanaf: 7 november 2015

Speciale actie! Tijdens het CDA-partijcongres op 7 november kunt u het boek kopen voor slechts € 15,00!

Elco Brinkman

Beeldvorming

Foto ANP Cor Salverius - Dijkstra bv

En met gelukkig ook her en der daadwerkelijke groei na jaren somberheid. Maar hoe houden we dat vol?

'Werk genoeg aan de winkel dus, ook in de Eerste Kamer'

Ja, ook ik gloeide van trots toen Dafne echt harder bleek te kunnen lopen, dan ik achter onze weggelopen kleinkinderen op het strand. En de bouw trekt aan, wat voor mij ook een deel van de somberheid achter de horizon laat verdwijnen. Maar - terug naar de kranten - oh, oh, wat ligt er nog een berg dilemma's voor dit Kabinet-intweestrijd. Houdt die berg het, bij opkomend tijd?

Europa en de hele wereld zijn dichterbij huis gekomen, terwijl we her en der naar de zon lagen te turen. Wat gaan de Grieken echt doen? We kunnen echte vluchtelingen toch niet letterlijk en figuurlijk laten stikken? Brengen we respectloze wreedaards alleen vanuit de lucht en met resoluties tot zwijgen? Gaan we in Europa en in eigen land puur symbolisch de lasten herverdelen of gaan we nu eens kijken naar wat écht extra werk oplevert en gevoelens van

rechtvaardigheid niet langer ondermijnt? Werk genoeg aan de winkel dus, ook in de Eerste Kamer.

Val ik u lastig met angstbeelden van mij en drie miljoen andere gepensioneerden? Nou, ik denk het niet. Want wie de krant leest en, net als ik, wat meer tijd heeft voor een kijkje in de werkelijkheid, snapt heel goed dat een nu al bijna 10 jaar niet geïndexeerd pensioen een probleem is. 't Is maar één van de vele hindernissen op weg naar de finish voor dit Kabinet. Na zonschijn komt regen. Dat herfstige beeld komt in mij op, nu ik nadenk over de vraag hoe wij zorgen in de Eerste Kamer komend seizoen niet beticht te worden van destructief gedrag. Maar we moeten onze opgewekte Minister-President er wel van zien te overtuigen dat de werkelijkheid er vaak anders uitziet dan het beeld dat hij probeert aan de man en de vrouw te brengen.

Blijf dus een krant kopen en lezen, hoe scherp uw beeldscherm de krachtige benen van Dafne of de vluchtelingenstromen ook in beeld moge brengen. Echt waar, er zit nog veel meer verandering in de lucht!